

Postoje svědků Jehovových ke vzdělávání

SVĚDKOVÉ JEHOVOVI A VZDĚLÁNÍ

Věra Zvědělíková

Článek vychází z diplomové práce *Postoje svědků Jehovových ke vzdělávání ve vztahu k procesu denominalizace*, kterou autorka obhájila na Fakultě humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně v roce 2011. Práce pojednává o postojích ke vzdělání členů Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi, a to s ohledem na vzdělání coby podstatný prvek v procesu denominalizace. Cílem bylo zmapovat postoje svědků Jehovových ke vzdělání, a zaplnit tak mezeru v literatuře, která se této náboženské společnosti věnuje. Článek obsahuje informace o aktuálních postojích svědků Jehovových ke vzdělání; tyto informace byly zjištěny pomocí kvalitativních a kvantitativních výzkumných metod.

Vzdělání v nauce svědků Jehovových

Pojmy „vzdělání“ či „vzdělávání“ se v literatuře svědků Jehovových objevují zpravidla ve vztahu k základnímu vzdělání, respektive náboženskému vzdělání. Pokud s těmito pojmy literatura svědků Jehovových operuje, pak je to v publikacích, které jsou určeny pro mladé členy Společnosti. Svědkové Jehovovi však užívají označení „vzdělávání“ také ve spojitosti se studiem vlastní nauky, což může být pramenem pojmového nedorozumění.

Na hodnotící postoj Společnosti ke vzdělání ukazuje již to, že úvody kapitol pojednávajících o problematice vzdělávání začínají často negativním vymezením se, anebo vytvářejí dojem jakési ambiva-

lence k pojmu vzdělání. Například: „*Možná si říkáš, že jestli přežiješ školu, přežiješ už všechno*“ (Otázky mladých lidí: praktické odpovědi. 2. díl, 2008, s. 112).

V pozitivním slova smyslu se o vzdělání hovoří v souvislosti s vykonáváním práce ve sboru či pro sbor. „*Nejdůležitější ze všeho je, že tě školní vzdělání může vyzbrojit k vykonávání úkolů, které máš jako křesťan.*“ (Otázky mladých lidí: praktické odpovědi, 1991, s. 137). Zdůrazňován je zejména význam dovednosti číst, neboť slouží ke studiu Bible, a zprostředkovaně tedy i k oslovování potenciálních zájemců o nauku. Tuto znalost lze nabýt absolvováním 2. stupně základní školy a tato úroveň je považována za dostatečnou.

Středoškolské vzdělání je nejvyšší stupeň vzdělání, o kterém se Společnost ve svých publikacích nezmiňuje spolu s výrokky s negativními konotacemi. Kladné hodnocení školy a vzdělávání svědkové vyjadřují i v souvislosti s profánním zaměstnáním a uplatněním na trhu práce.

Vysokoškolskému vzdělání se literatura Strážné věže věnuje poměrně řídko. Například lakonicky konstatuje k jeho užitečnosti: „*Scéna tohoto světa se mění*“ (1. Korinťanům 7:31). „*To, co se požaduje dnes, bude možná zítra bezcenné*“ (Probuďte se!, 1994).

Poněkud vyostřeněji se o hodnotě a smysluplnosti vysokoškolského vzdělání pro členy Společnosti vyjadřuje článek

Strážné věže *Věčně napodobujeme vzor, který dal Ježíš* (2005, s. 10). V článku autoři zdůrazňují prioritu služby Království, přičemž argumentují, že Jehova přece ví, co potřebujeme, a poměrně jednoznačně preferují volbu celodobé služby ve prospěch Společnosti oproti volbě najít si standardní zaměstnání. Tyto dvě hodnoty – tedy práci pro Společnost a práci „na trhu práce“ – staví autoři článku ostře proti sobě.

O stanovisku Společnosti k vysokoškolskému vzdělání se dočítáme i v článku *Dávejme pozor na své „umění vyučovat“* (2008, s. 8), jehož autoři posuzují užitečnost vysokoškolského vzdělání ve vztahu ke studiu Bible. „*Biblická pravda přitahuje a uspokojuje upřímné lidi svou jednoduchostí. K tomu, aby ji člověk pochopil, nemusí mít akademické vzdělání.*“

V publikacích svědků Jehovových se o vysokoškolském studiu často hovoří v souvislosti s blížícím se koncem světa a Společnost vyjadřuje pochyby o užitečnosti takto tráveného času.

Srovnáme-li nauku hlásanou skrze publikace svědků Jehovových v minulých desetiletích, dojdeme k závěru, že pohled Společnosti na vysokoškolské vzdělání se téměř nemění a je stále odmítavý. Tvrzení dokládá i článek *Cvič se ve zbožné oddanosti jako svém cíli* (1986, s. 22), kde se doslovně píše: „*Někteří mladí křesťané, kteří nemají vážné biblické odpovědnosti, dnes usilují o vysokoškolské vzdělání nebo o dobře placené celodenní zaměstnání, místo aby si vytyčili jako svou životní dráhu křesťanskou službu.*“

Na prvním místě by měla být služba pro Jehovu, stejně tak jako u Ježíše. „*Pojď, buď mým následovníkem*“ (2007, s. 84-85): „*Za prvé, služba byla Ježíšovou prvorádou činností. Mluvit o Království bylo jeho povoláním, jeho životním posláním a jeho hlavním zájmem.*“ „*Ježíš se ve službě nešetřil. Vkládal do ní nesmírnou energii.*“

Analýza nauky Společnosti a postojů svědků Jehovových

Studiem literatury Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi vydané mezi lety 1980 až 2009 bylo zjištěno, že Organizace podporuje u svých členů základní a střední vzdělání, zejména s ohledem na budoucí povolání členů Společnosti. Mezi jinými dovednostmi je akcentována schopnost čtení, která je dá-

vána do úzké souvislosti s potřebou této dovednosti pro studium Bible, potažmo náboženské literatury. Je možné konstatovat, že mezi lety 1980 až 2009 nedošlo na stránkách Strážné věže či jiných publikací vydávaných Společností Strážná věž k zásadním posunům v hodnocení prospěšnosti základního a středního vzdělání.

Z rozhovorů, které byly součástí výzkumu, vysvítá, že svědkové Jehovovi jsou takřka v naprosté shodě s učením, jež je jim podáváno v publikacích Společnosti. Není možné se vyjádřit k otázce, zda tyto postoje k základnímu a střednímu vzdělání měli členové společnosti před vstupem nebo jejich postoje byly formovány až pozdější socializací v rámci organizace. V průběhu rozhovorů autorka narážela na jisté pojmové nejednoznačnosti, zejména s ohledem na pojem „základní vzdělání“, kterému byly části respondentů přisuzovány náboženské konotace. Z rozhovorů bylo dále zjištěno, že svědkové Jehovovi nepodceňují otázku školního vzdělání svých dětí. Pro to svědčí zejména podpora kontaktu mezi rodiči a školou.

Pokud v literatuře Strážné věže narážíme na pojem „vzdělání“, takřka bezvýhradně jde vždy o vzdělání základní nebo středněškolské. Z literatury též vyplývá, že základní a střední vzdělání je hodnoceno kladně a v jeho získání je spatřován pozitivní přínos pro jednotlivé věřící i celou organizaci. Pokud se v nauce Společnosti hovoří o vysokoškolském vzdělání, jsou tyto texty prodchnuty jistou ambivalencí. Ten-

to dvojznačný postoj k vysokoškolskému vzdělání pramení dle všeho z uvědomění, že vysokoškolské vzdělání často vede k samostatnému a kritickému přemýšlení, přináší s sebou schopnost hlubší analýzy skutečností, což v důsledku může vést ke konfrontaci s obsahy nauky Společnosti. Rodiče a členové vůbec jsou nabádáni, aby zvážili možná rizika, která studium na vysoké škole přináší. Je pravdou, že na stránkách publikací Strážné věže nenacházíme explicitní odsouzení vysokoškolského vzdělání, nicméně členové jsou nabádáni, aby upřednostnili službu Jehovovi a organizaci před náročným a zdlouhavým vysokoškolským studiem.

Z literatury a analyzovaných proslavů vedoucích pracovníků svědků Jehovových vysvítá, že jako typický svědek Jehovův je představován absolvent základní školy, následně vyučený nebo se střední školou, případně s navazujícím specializačním kurzem. Kladně hodnoceni jsou ti, co dosáhli vysokoškolského vzdělání, nicméně vzdali se výkonu povolání, ke kterému je vzdělání kvalifikovalo, aby byli více k dispozici kazatelské službě.

Na místě je třeba uvést, že obsah tiskovin Společnosti není tak rigidně vyhraněný proti vysokoškolskému studiu, jako je tomu u obsahu analyzovaných proslavů. K důvodům je možné se vyjádřit pouze v rovině spekulace: tiskoviny se mohou dostat do rukou širší veřejnosti, kdežto proslavy jsou směřovány jen a pouze vůči členům Společnosti.

	ŘKC	ŘECC	PRAV	ČCE	CČSH	SCEAV	NSSJ	CASD
bez vzdělání	12127	77	198	355	163	61	154	28
z celku %	4,91	1,06	0,95	0,32	0,17	0,51	0,78	0,34
základní vzdělání	744728	2627	5408	28592	23966	3548	5700	1986
z celku %	30,16	36,2	25,8	26,13	24,92	29,73	29	23,9
vyučen bez maturity	569052	1220	2705	21981	22464	3559	3927	1538
z celku %	23,04	16,81	12,92	20,09	23,36	29,82	19,95	18,5
stř. odb. bez maturity	399 545	864	2406	17124	17267	798	3556	1140
z celku %	16,18	11,9	11,5	15,65	17,95	6,69	18,06	13,71
úplně střední a vyšší	568099	1722	6321	28904	24220	3104	5387	2866
z celku %	23	23,72	30,19	26,41	25,18	26,01	27,36	34,48
vysokoškolské	165741	698	3701	12074	7727	843	878	720
z celku %	6,71	9,62	17,67	11,03	8,03	7,06	4,46	8,66
nezjištěné vzdělání	10360	50	201	395	372	20	87	35
celkový počet členů	2 469 652	7258	20940	109425	96179	11933	19689	8313

Vysvětlivky

ŘKC	Církev římskokatolická	CČSH	Církev československá husitská
ŘECC	Církev řeckokatolická	SCEAV	Slezská církev evangelická augsburského vyznání
PRAV	Pravoslavná církev v českých zemích	NSSJ	Náboženská společnost Svědkové Jehovovi
ČCE	Československá církev evangelická	CASD	Církev adventistů sedmého dne

Srovnáme-li počet věřících, kteří se hlásí k vybraným církvím a náboženským společnostem působícím v ČR, zjistíme, že nejmenší počet vysokoškoláků vykazuje právě svědkové Jehovovi (zdro: ČSÚ).

Z rozhovorů je zřejmé, že samotní členové Společnosti nejsou v odsudku vysokoškolského studia zcela jednotní a konformní s předkládanou naukou, ačkoliv pojem „studium na vysoké škole“ získal v jisté části výzkumu nejnižší hodnocení; nejlépe byl hodnocen pojem „svědkové Jehovovi“.

Základní a střední vzdělání je hodnoceno bezezbytku kladně; oproti tomu studium na vysoké škole je vnímáno jako rizikové, není Společností doporučováno, a co víc, je spíše demonizováno. Samotní členové Společnosti, pokud jde o základní a střední vzdělání, jsou zcela konformní s naukou Společnosti. Podobně je tomu i v otázce vysokoškolských studií, nicméně, jak ukázaly rozhovory, nejsou běžní věřící tak jednoznačně proti vysokoškolskému vzdělání; jednoznačně kladné hodnocení však terciární vzdělání u svědků Jehovových ani tak nezískává.

Shrnutí a závěr

Z rozhovorů vyplynulo, že svědkové Jehovovi vnímají základní a střední vzdělání jako nezbytnou nutnost. Přínos tohoto studia často posuzují z hlediska zisku pro Společnost. Při hodnocení vysokoškolského vzdělání však dotazovaní nebyli tak jednotní. Toto studium bylo vnímáno spíše jako nadstandard a bylo často chápáno coby překážka v práci pro Společnost.

Při zjišťování postojů svědků Jehovových ke vzdělání v souvislosti s pohlavím, věkem a nejvyšším dosaženým vzděláním bylo shledáno, že muži, na rozdíl od žen, přikládají vzdělání vyšší hodnotu. Z výzkumu se dále podává, že svědkové Jehovovi přisuzují pojmu „vzdělání“ průměrné hodnoty; naproti tomu pojmu „studium na vysoké škole“ přisuzují hodnoty nejnižší.

Z komparace nauky svědků Jehovových a výsledků empirického zkoumání je zřejmé, že postoje členů Společnosti jsou v podstatě konformní s neměnicí se naukou Společnosti, předkládané v literatuře společnosti Strážná věž mezi lety 1980 a 2009.

Pokud jde o otázku vysokoškolského vzdělání a studia na vysoké škole, jsou členové Společnosti ve svém hodnocení umírněnější než je tomu u představitelů svědků Jehovových, kteří ve svých proslovech ostře vystupují proti vysokoškolskému studiu. Vysokoškolské studium je prezentováno v souvislosti se všemi možnými negativy, jež mohou zasáhnout do života věřícího a zároveň je dáвано rovnítka mezi vysokoškolské studium a zhýralý život spočívající v nemravnostech, zanedbávání náboženských povinností, holdování alkoholu a drogám a s jinými nežádoucími jevy.

Postoje ke vzdělání Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi a jejich členů jsou významným prvkem, který může ovlivnit proces denominalizace. Od 80. let minulého století až do současnosti jsou však postoje k vysokoškolskému vzdělání rigidně stabilní, což lze chápat jako jednu z příčin stagnace procesu denominalizace u Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi.

Poznámka

Celý text práce je zpřístupněn na stránkách Univerzity Tomáše Bati (<http://www.stag.utb.cz>).

Literatura

- Co nám působí radost, když chodíme v ryzosti. *Strážná věž: Hlásající Jehovovo Království*. 2006, 5/15, s. 26-30.
- Cvič se ve zbožné oddanosti jako svém cíli. *Strážná věž: Hlásající Jehovovo Království*. 1986, 4/1, s. 19-23.
- Český statistický úřad: *Náboženské vyznání obyvatelstva České republiky* [online]. Praha : 2003, 29.11. 2007 [cit. 2010-11-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/itisk/820040B8FE>>.
- Dávejme pozor na své „umění vyučovat“. *Strážná věž: Hlásající Jehovovo Království*. 2008, 1/15, s. 8-12.
- Mám studovat dál, nebo ne? *Probuďte se!* 1994, 8/22, s. 4-6.
- Otázky mladých lidí: praktické odpovědi*. New York: Watch Tower Bible and Tract Society of New York, Inc., 1991.
- Otázky mladých lidí: praktické odpovědi. 2. díl*. Brooklyn: New York: Watch Tower Bible and Tract Society of New York, Inc., 2008.
- „Pojď, buď mým následovníkem“. New York: Watch Tower Bible and Tract Society of New York, Inc., 2007.
- Věčně napodobujeme vzor, který dal Ježíš. *Strážná věž: Hlásající Jehovovo Království*. 2005, 1/1, s. 7-12.
- Výchova podle biblických zásad přináší dobré ovoce. *Probuďte se!* 2007, 8/07, s. 28. *Watchtower: Official Web Site of Jehovah's Witnesses* [online]. New York: Watch Tower Bible and Tract Society of New York, Inc., © 2011 [cit. 2011-03-27]. Dostupné z WWW: <http://www.watchtower.org/e/statistics/worldwide_report.htm>.

Mgr. Věra Zvědělíková (*1986) vystudovala obor sociální pedagogika na Fakultě humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Předmětem jejího zájmu jsou nová náboženská hnutí z pohledu sociální pedagogiky. V praxi se na poli sociální práce zabývá aktivizací společensky a zdravotně znevýhodněných osob a otázkami domácího násilí.

DINGIR

religionistický časopis
o současně náboženské scéně

14. ročník

Číslo 4/2011 vychází 19. prosince 2011.

Vydává DINGIR, s. r. o.,
Černokostecká 36, 100 00 Praha 10
dingir@dingir.cz
<http://www.dingir.cz>

Šéfredaktor:

Doc. PhDr. Zdeněk Vojtíšek, Th. D.

Redakční rada:

Mgr. Pavel Dušek,

Doc. Pavel Hošek, Th. D.

Mgr. Andrea Hudáková, DiS.,

Mgr. Martin Kořínek,

Mgr. Mgr. Miloš Mrázek, Th. D.,

MUDr. Mgr. Prokop Remeš,

Bc. Jan Sušer,

Doc. ThDr. Ivan O. Štampach,

Ing. Mgr. Vojtěch Tutr.

Grafický návrh: Richard Bobůrka

Tisk: VS ČR, Praha 4

Cena: 49,- Kč

Objednávky a urgence:

SEND - Předplatné spol. s. r. o.

Ve Žlábku 1800/77, 193 00 Praha 9

tel: 225 985 225

e-mail: administrace@send.cz

<http://www.send.cz>

Registrace:

MK ČR 7943 z 30. 3. 1998.

ISSN: 1212-1371

NA PŘÍŠTĚ 1/2012

15. ročník časopisu Dingir
otevře téma

buddhismus v české společnosti
s rozhovorem se ctihodným Ottamou
a řadou dalších článků.